

Чувакова Г. М.*

к. ю. н., доцент, член Одеської обласної організації Союзу юристів України (м. Одеса, Україна)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6380-1233>

***Hanna Chuvakova**, PhD in Law, Docent, The Member of the Odessa Regional Organization of the Union of Lawyers of Ukraine (25, Hretska St., Odessa, Ukraine).

УДК 340.13:347.79-021.423

DOI 10.26886/2524-101X.5.2019.4

АНОМАЛІЇ У МОРСЬКОМУ ПРАВІ: НАЦІОНАЛЬНИЙ ТА МІЖНАРОДНИЙ АСПЕКТИ

ANOMALIES IN LAW OF THE SEA: NATIONAL AND INTERNATIONAL ASPECTS

ABSTRACT

In the article, an attempt of a definition of the modern problems of anomalies is done in the sphere of the law of the sea on the basis of the developments of the modern classical methodology, the trends of their emergence are defined and the possible ways of overcoming are planned. The author notes that the negative anomalies of the legal sphere need in especially close attention. To such type of anomalies the author refers the anomalies of the modern law of the sea of Ukraine, which became an unfortunate consequence of carelessness to the industry legislation in the sphere of sea activity and the negative effect of which is considerably increased in the conditions of temporary occupation of the Crimean peninsula and sea spaces around it that has been prolonging since 2014. They are also inherent to the internationally-legal regulation of the relations that are connected with navigation, however the mechanisms of their overcoming are done by the states on supranational level, considerably minimize their negative consequences now. The short review of some of the existing anomalies of the modern law of the sea testifies about their variety and “exit” out of limits of the national legal systems. The emergence of such anomalies, their long existence and also absence of the urgent interest of the states in elimination of their reasons and consequences are caused by economic and political processes within the states. The search is carried out

of possible ways of overcoming the considered anomalies which testified the need of high-quality rule-making works both at the national, and at the international levels and also, the importance of understanding of the true purpose of the legal regulation of modern sea activity – the ensuring its safety.

The key words: anomaly, anomaly in a legal sphere, defects of legal regulation, the law of the sea, renewal of a legislation.

Вступ

Аномалії правової сфери, які досліджуються сучасною загально-теретичною юриспруденцією, можуть бути розподілені на декілька видів: аномалії права, аномалії юридичної діяльності, аномалії юридичної практики та галузеві аномалії (аномалії в окремих галузях права). Відомо, що певні відхилення в юридичних явищах і процесах можуть розумітися у широкому сенсі і тоді розглядатися не лише у негативному, а й у позитивному аспекті. Позитивні відхилення, як правило, свідчать про ті чи інші об'єктивно сформовані тенденції розвитку правової сфери суспільного життя. До кола таких аномалій учені відносять презумпції, фікції, правові аксіоми, преюдиційні юридичні факти (Маріц, 2018, с. 235), та узагальнено характеризують їх як “нетипові регулятори суспільних відносин” (Гольцова, 2015). Негативні ж відхилення – це відхилення від нормального стану юридичних явищ і процесів (Петров, 2015, с. 170). І саме останні потребують особливо пильної уваги, адже на певних етапах розвитку держав вони можуть вчинити значний негативний вплив на правозастосовну практику та обумовити настання таких наслідків, що можуть позначитися на їх внутрішній та зовнішній політиці, рівні захисту економічних, політичних та інших загальнодержавних інтересів. Саме до такого виду аномалій належать аномалії сучасного морського права України, які стали сумним наслідком неуважності до галузевого законодавства у сфері морської діяльності, і негативний ефект яких значно підсилюється в умовах тимчасової окупації Кримського півострову та морських просторів навколо нього, що триває з 2014 року. Такі аномалії також притаманні й міжнародно-правовому регулюванню відносин, що пов'язані з мореплаванням, проте вироблені державами на наднаціональному рівні механізми їх подолання н а теперішній час значно мінімізують негативні наслідки останніх.

Методологія

Сучасні проблеми у сфері нормативно-правового забезпечення морської діяльності в Україні часто досліджуються і у науковій літера-

турі, і у періодиці. Вони обговорюються на рівні науково-практичних конференцій та у експертному співтоваристві, проте зазвичай мають ситуативний характер, рідко відрізняються системністю та розробленістю теоретичного підґрунтя, означенням базисних концепцій їх подолання на недопущення у майбутньому. Загальнотеоретичний аспект аномалій правової сфери є предметом досліджень О. Є. Гольцової, М. І. Матузова, О. В. Малько, Ю. М. Оборотова, О. В. Петрова, Д. М. Рябової, О. Ф. Скакун, Г. М. Чувакової та деяких інших.

Прикладний аспект цієї проблематики розглядається представниками галузевих правових наук. Так, зокрема, у галузі цивільного права йому присвячено роботи А. В. Гончарової, Н. І. Майданик, Р. А. Майданика, права інтелектуальної власності – Н. Д. Когут, земельного права – Т. Коваленко, інформаційного – Д. О. Маріц, морського – Т. В. Аверочкіної, С. В. Ківалова, С. О. Кузнецова та деяких інших. Аналіз проведених ними досліджень свідчить, що зазвичай автори, спираючись на вади діючого галузевого законодавства та практики його застосування, пропонують вектори їх подальшого вдосконалення. При цьому, швидкі процеси, що відбуваються на теперішній час у розробці нового правового забезпечення морської діяльності потребують актуалізації не лише прикладних, але і загальнотеоретичних правничих досліджень, а процеси активного входження та перебування України у загальносвітових торговельних зв'язках обумовлюють їх розробку також і на рівні міжнародно-правових угод. Зважаючи на це, у межах даної статті, керуючись розробками сучасної класичної методології (зокрема, методів системного та формально-юридичного аналізу, синтезу, наукового прогнозування) буде здійснено спробу означення сучасної проблематики аномалій у сфері морського права, визначено тенденції їх виникнення та окреслено можливі шляхи подолання.

1. Окремі загальнотеоретичні аспекти аномалій правової сфери

Тлумачні словники практично тотожним чином визначають категорію “аномалія” як: 1) “відхилення від норми, від загальної закономірності; неправильність, ненормальність” (Яременко, Сліпушко, 2006, с. 33); 2) “відступ або ухилення від правила; аномальним називають все те, що відступає або уникає правильного або нормального” (Энциклопедический словарь Брокгауза и Ефрона). У правовій сфері

вони також позначають відхилення від певної норми. Так, зокрема, “аномалія в праві – це обумовлене різними факторами об’єктивного і суб’єктивного порядку, відхилення від загальної спрямованості правового регулювання, від нормального перебігу і розвитку правових відносин” (Чувакова, 2016, с. 63). Аномалії правової сфери є дуже різноманітними та, як зазначають дослідники, для кожного окремого юридичного явища або процесу можна емпірично вказати на характер аномалії, визначивши, наприклад, що та чи інша юридична норма неправильно сконструйована за змістом, має неповну структуру, не вписується у конкретний інститут або галузь права, не узгоджується з іншими юридичними нормами, що до неї належать, тощо. Однак характер аномалій у сфері реалізації правовідносин або аномалій у сфері застосування юридичної відповідальності буде вже інший, і тому фіксація ознак аномалій того чи іншого юридичного явища або процесу ще не дає відповіді на питання про загальну природу аномалій незалежно від конкретних форм їх проявів (Петров, 2015, с. 171).

До кола аномалій належать і прогалини у праві, що визначаються як повна або часткова відсутність у формальних джерелах права норм, принципів, ідей, необхідних для професійної юридичної оцінки фактів і зв’язків, що виникли або здатні виникнути у такій сфері суспільних відносин, яка належить або повинна належати до сфери правового регулювання. Вони можуть бути пов’язані з неповнотою правових норм і з повною відсутністю норми (Чувакова, 2016, с. 64). Прогалини традиційно вважають одним із найбільш поширених видів юридичних дефектів (Петришин, 2016, с. 148). До них, зокрема, належить і неповнота правового регулювання певної сфери суспільних відносин, які, наприклад, отримали загальне закріплення у законі, а їх підзаконне “продовження” упродовж тривалого періоду не розроблене та не прийняте. Через це і норма закону опиняється недіючою, адже відсутній/не визначений механізм її дії. А коли наявність такого “продовження” є вимогою діючого стосовно країни міжнародного договору та має впорядкувати діяльність не лише національних, а й іноземних суб’єктів, то така аномалія чинить негативний вплив на імідж країни у міжнародному співтоваристві та може стати причиною незалучення іноземних інвестицій і гальмування подальшого економічного розвитку. Саме до такого роду аномалій слід віднести, зокрема, аномалії у сфері правового забезпечення діяльності у виключній (морській) економічній зоні України, коли наявні у спеціальному

Законі від 21.05.1995 р. “Про виключну (морську) економічну зону України” норми не отримали до теперішнього часу необхідного підзаконного “продовження”. І це – лише один з багатьох прикладів.

2. Аномалії у морському праві України

Аномалії у галузевих правових науках зазвичай пов’язуються з недоліками (вадами) правового забезпечення суспільних відносин, що складають предмет їх регулювання. У морському праві таким предметом виступає морська діяльність. Відповідно до Морської доктрини України, оновленої наприкінці минулого року, “морська діяльність – це діяльність у сфері забезпечення сталого економічного і соціального розвитку суспільства, вивчення, освоєння і використання моря, захисту національної безпеки, морська торгівля (комерційні операції, які пов’язані з використанням морських суден, купівля-продаж товарів, що перевозяться морським шляхом, фрахтування суден, морське агентування, морське страхування тощо). Складовими морської діяльності є: торговельне мореплавство, морський транспорт, суднобудування, військово-морська діяльність, використання водних біоресурсів та інших ресурсів моря, туристична та рекреаційна діяльність, а також діяльність у сферах науки, освіти, екології і захисту моря” (Розділ “Визначення термінів”).

Таке широке розмаїття напрямів, що охоплюються поняттям “морська діяльність”, природно, визначає і сфери їх правового забезпечення. При цьому, більшість з цих видів діяльності на теперішній час є законодавчо врегульованими, окремі – потребують оновлення, а деякі – проведення нормотворчих робіт з розробки цілковито нових норм через повну відсутність правового регулювання. Деякі з норм згаданого вище Закону “Про виключну (морську) економічну зону України” належать саме до останніх. Так, зокрема, досі відсутнє підзаконне регулювання, яким було б визначено порядок спорудження, експлуатації та використання штучних островів, установок і споруд для морських наукових досліджень, розвідки і розробки природних ресурсів та інших економічних цілей у виключній (морській) економічній зоні України, встановлення зон безпеки навколо них; порядок проведення морських наукових досліджень у цьому прибережному морському просторі тощо (Averochkina, 2015, p. 41). А діюче Положення про порядок охорони суверенних прав України у її виключній (морській) економічній зоні, затверджене постановою

Кабінету Міністрів України від 12 червня 1996 р. № 642, виявилось неефективним у справі захисту розташованих на континентальному шельфі у межах виключної (морської) економічної зони газовидобувних установок при їх захопленні РФ у 2014 році.

На жаль, такі аномалії непоодинокі у діючому морському законодавстві України, адже на теперішній час потребують розробки цілі блоки законодавства, що визначатимуть режим діяльності на континентальному шельфі, окремі аспекти режиму територіального моря, внутрішніх вод (зокрема щодо захисту інтересів України як морської держави), також вони особливо актуальні для правового забезпечення судноплавства внутрішніми водними шляхами, де наразі спостерігається практично цілковитий “нормативний вакуум”. Маємо, при цьому, пригадати, що у дослідницькій правничій літературі, зазначається, що “правовий вакуум” визначається як відсутність правових норм, необхідних для регламентації не врегульованих раніше, але таких, що потребують правової регламентації нових суспільних відносин (Рябова, 2009, с. 23). Ця теза не є цілковито справедливою для згаданої сфери, адже окремі нормативні акти все ж прийнято, але на теперішній час вони значно застаріли (адже за часом прийняття належать до середини минулого століття) та відповідність їх норм сучасному українському законодавству не перевірено Конституційним судом України.

Необхідно відзначити, що правові норми створюються компетентними державними органами, але цьому процесу передуює виявлення об’єктивної та суб’єктивної потреби у врегулюванні певної сфери суспільних відносин правом. Процес формування права, або правотворення, це більш широке та багатогранне поняття, ніж правотворчість. Правотворення поєднує у собі науковий аналіз та виявлення дійсної потреби у майбутньому правовому регулюванні, максимальне врахування суспільної думки, пропозицій та зауважень громадських організацій та політичних партій, фахівців-практиків та учених, сформульованих засобами масової інформації, у науковій літературі, публічних виступах, листах та заявах громадян тощо. На формування права впливають економічні, політичні, соціальні, національні, зовнішньополітичні, ідеологічні, організаційно-вольові фактори (Пиголкин, 2001, с. 309-310). Саме таке широке вивчення та всеохоплюючий характер робіт з розробки нових норм може запобігти виникненню аномальних правових явищ у майбутньому, сприяти створенню якісної нормативно-правової бази, у т.ч. і морської діяльності.

Ще одним прикладом аномалій у морському праві України можна визнати здійснювані упродовж останнього десятиліття намагання створити Міжнародний реєстр (регістр) судноплавства України. Відомо, що такі види реєстраційних послуг запроваджуються державами з метою залучення під свій прапор більшої кількості тоннажу. В юридичній літературі визнається, що реєстрація суден та прав на них є важливою державною функцією (Георгиев, 2008, с. 5), яка здійснюється державою для обліку суден, які плавають під національним прапором та контролю за дотриманням цими суднами умов міжнародних договорів, якими врегульоване морське судноплавство (Позолотин, 2001, с. 11).

Необхідно пригадати, що наприкінці ХХ ст. у традиційних морських державах, крім основних національних судових реєстрів, у якості альтернативи інституту “зручних” прапорів з метою повернення національного флоту з офшорних зон були створені т. зв. “міжнародні” (“другі”, “відкриті”, “альтернативні”, або “паралельні”) судові реєстри (чи реєстри) з особливими правилами реєстрації. Цей захід став результатом пошуку компромісного варіанту, покликаного утримати вітчизняних судовласників від переведення суден з-під національної юрисдикції до економічно більш привабливих відкритих реєстрів країн “зручного” прапора. Вони з’явилися як засіб запровадження більш гнучкої, ніж національна, системи реєстрації для суден, задіяних у міжнародному торговельному мореплаванні (Грейнер, 2003, с. 16). Ця практика набула значного поширення, завдяки чому національні флоти держав припинили перехід до “зручних” юрисдикцій у пошуках податкових та інших (переважно саме фінансових) переваг. І саме у цьому (фінансовому) аспекті полягає на теперішній час головна мета створення таких реєстрів. Проте, як зазначають дослідники, розгляд в якості пріоритетної мети створення альтернативних реєстрів збільшення надходжень до державного бюджету держави прапора є некоректним; адже інститут реєстрації суден, за змістом Конвенції ООН з морського права 1982 року (та, до речі, і Конвенції про відкрите море 1958 року), спрямований не на збільшення доходів до бюджету держави-реєстратора (держави прапора), а, у першу чергу, на забезпечення безпеки мореплавства (Кузнецов, Аверочкіна, 2015, с. 87).

І тут має місце аномалія правової сфери, що отримує прояв у підміні на рівні держав справжньої мети реєстрації суден та має дуже

вагомі наслідки. Адже національні морські законодавства, нехтуючи прямою вимогою Конвенції ООН з морського права 1982 року, запроваджують паралельні реєстри, що набувають всіх ознак “зручних”. При цьому, судна отримують прапор, що має повагу (у вигляді незастосування контрольних процедур) у провідних портах світу. І, таким чином, відбувається поступове зменшення вимог до забезпечення безпеки мореплавства державами прапорів та, у решті решт, підвищення аварійності морських перевезень.

3. Аномалії у міжнародно-правовому забезпеченні торговельного мореплавства

Необхідно пригадати, що з метою протидії практикам “зручних” та прирівняних до них реєстрацій у 1986 році у рамках ООН було прийнято Міжнародну конвенцію про умови реєстрації суден, спрямовану на підсилення реального зв’язку між державами та зареєстрованими у них суднами. Цей міжнародний договір досі не набув чинності через невиконання умов, викладених у ст. 19: “Ця Конвенція набирає чинності через дванадцять місяців після дати, на яку не менше 40 держав, загальний тоннаж яких складає щонайменше 25% світового тоннажу, стануть Договірними Сторонами Конвенції...”. Нормами Конвенції 1986 року, поряд із відтворенням загальних, принципових норм Конвенції ООН з морського права 1982 року щодо обов’язків держави прапору, встановлено більш жорсткі, порівняно з ними, вимоги до процедур реєстрації суден. А відсутність же достатньої кількості приєднань до цього документа свідчить про вади у розумінні важливості та необхідності вжиття усіх необхідних заходів для реалізації провідного принципу мореплавства – забезпечення безпеки, та заангажованість, поперед усе, фінансовими аспектами, а не інтересами безпечних морських подорожей. У цьому, на наш погляд, полягає ще один вид аномалій правової сфери, коли цілковито позитивний “рух” (у вигляді прийняття міжнародного договору на рівні ООН) у напрямі підвищення безпеки мореплавства не підтримується державами заради фінансових інтересів. Це є прикладом специфічної аномалії, що полягає у небажанні усвідомлення та долучення до створення загальносвітової системи забезпечення безпеки мореплавства через приєднання до міжнародного стандарту, виробленого у рамках ООН.

При цьому, ще до прийняття цього договору та зважаючи на значне поширення “зручних” прапорів та негативних наслідків такого

поширення, світовим співтовариством (на регіональних рівнях: чорноморському, європейському тощо) було вироблено достатньо ефективний механізм їх попередження та навіть певної “компенсації” недоопрацювань держав прапорів у сфері забезпечення безпеки суден під їх прапорами – державний портовий контроль (Port State Control, PSC) (Fikri, 2007). Цей організаційно-правовий механізм подолання аномалії сфери правового забезпечення безпеки мореплавства та попередження забруднення морського середовища, що уперше був запроваджений на рівні європейських держав відповідно до Паризького меморандуму про взаєморозуміння щодо контролю суден державою порту 1982 року, слід визнати одним з кращих у практиці морської діяльності та її правового забезпечення. В умовах, коли неможливо досягти всесвітньої згоди держав на підсилення їх відповідальності за неналежне виконання обов’язків держави прапору, такий механізм виявився єдино можливим та довів свою ефективність за більш ніж тридцятирічну практику. Отже і аномалію у специфічній сфері правового регулювання – відносинах, що пов’язані з мореплавством, – було подолано завдяки міжнародному співробітництву зацікавлених у забезпеченні безпеки судноплавства держав.

Крім випадків аномалій у публічно-правовому міжнародному забезпеченні морської діяльності та, зокрема, торговельного мореплавства, варто зупинитися також і на тих з них, що мають місце у приватно-правовій сфері. Адже приєднання до декількох міжнародних угод приватно-правового характеру та застосування в Україні їх норм досі свідчить про окремі проблеми, обумовлені не цілком правильним перекладом їх текстів та відсутністю у праві України визначень деяких з використаних у них правових категорій.

Так, у дисертації І. В. Жорник “Розв’язання конфлікту кваліфікації уніфікованих норм, що регулюють приватноправові відносини у мореплавстві” (2015), було відзначено, що з метою визначення змісту окремих правових категорій, які використовуються у Міжнародній конвенції з уніфікації деяких правил щодо накладення арешту на морські судна 1952 р. та у Міжнародній конвенції про морські застави та іпотеки 1993 р., необхідно запровадження практики вироблення їх єдиних визначень з наведенням фактичного складу суспільних відносин, що охоплюються тією чи іншою категорією, а також наступне їх узгодження на міжнародних конференціях або

міжнародними організаціями. Крім того, автор підкреслила важливість та необхідність належного перекладу українською мовою автентичних текстів міжнародних договорів в Україні. Це було аргументоване тим, що переклад українською терміну “bottomry” (у Конвенції про арешти суден 1952 р.) не як “бодмерея” (що відповідало б її значенню в автентичному тексті), а як “морська позика”, є хибним (Жорник, 2015, с. 17).

Не зупиняючись на більш детальному аналізові цих угод, маємо відзначити, що тлумачення категорій, на які звертає увагу автор (бодмерея, морська іпотека тощо), не міститься у текстах зазначених угод, обумовлюючи появу правових колізій. В юридичній літературі тематика колізій традиційно пов’язується з проблемою неузгодженості системи як права, так і законодавства. Вчені зазначають про існування у сфері правового регулювання двох видів неузгодженостей – матеріальних і формальних. Безумовно, колізії у законодавстві можуть розглядатися як аномалії у праві, проте лише деякі види колізій у законодавстві є аномаліями у праві (Чувакова, 2017, с. 6). Стосовно ж досліджуваних аномалій, що виникають із застосування міжнародних угод у сфері приватного морського права, то вони поєднують у собі ознаки аномалій і нормотворення, і правозастосування, поєднуючись у галузеві аномалії морського права. Останні ж на рівні окремої держави перетворюються на аномалії імплементації міжнародних угод у національне (зокрема, українське) законодавство. Вони значно ускладнюють застосування норм у державах, національні правові системи яких не належать до правових сімей держав-розробників, обумовлюючи появу конфліктів кваліфікацій. Змістом розглянутих вище відхилень є, по-перше, неможливість застосування правової категорії через відсутність її визначення у національному (внутрішньому) законодавстві, частиною якого став міжнародний договір, а по-друге, некоректність перекладу з автентичного тексту та штучне “підведення” іноземної правової категорії під схожу, але не тотожну національну.

Такі аномалії також можна розглядати як кваліфіковані прогалини у праві, тобто правові ситуації, що виникають у разі формальної дії правової норми, що створює перешкоди на шляху звичайної практики. Їх основна особливість полягає у тому, що вони, на жаль, не можуть бути подолані на підставі судового рішення (Чувакова, 2016, с. 65).

Висновки

Таким чином, короткий огляд деяких з існуючих аномалій сучасного морського права свідчить про їх різноманітність та “вихід” за межі національних правових систем. Поява таких аномалій, їх тривале існування, а також відсутність настійної зацікавленості держав в усуненні їх причин та наслідків обумовлені економічними та політичними процесами всередині держав, неухважністю до “букви” та “духу” окремих документів, що мають провідне значення для розвитку сучасного мореплавства. Здійснений пошук можливих шляхів подолання розглянутих аномалій засвідчив необхідність якісних нормотворчих робіт як на національному, так і на міжнародному рівні, а також важливість усвідомлення істинної мети правового регулювання сучасної морської діяльності – забезпечення його безпеки. І це у кінцевому підсумку здійснить якісний вплив на створення зрозумілої, прозорої та спрямованої на подолання аномальних явищ правової бази сучасного світового мореплавства.

ЛІТЕРАТУРА

- Георгиев, Ю. (2008). О регистрации судов “под флаг”. *Морские вести России*, 9-10, 5.
- Гольцова, О.Є. (2015). *Нетипові регулятори суспільних відносин у системі соціально-правового регулювання*. Київ.
- Грейнер, Р. (2003). Налог на валовую вместимость и реестры судов. *Судоходство*, 1-2, 16-17.
- Жорник, І.В. (2015). *Розв'язання конфлікту кваліфікації уніфікованих норм, що регулюють приватноправові відносини у мореплаванні*. Одеса.
- Закон про виключну (морську) економічну зону України, 1995* (Верховна Рада України). *Відомості Верховної Ради України*, 21, 152.
- Кузнецов, С.О., Аверочкина, Т.В. (2015). Реєстрація суден в альтернативних державних реєстрах: правовий аналіз. *Митна справа*, 4, 83-91.
- Маріч, Д.О. (2018). Загальна характеристика юридичних аномалій в інформаційному правовідношенні. *Порівняльно-аналітичне право*, 2018, 2, 235-238.
- Петришин, О.В. (2016) (ред.). *Теорія держави і права*. Х.: Право.
- Петров, А.В. (2015). Аномалии права: понятие и природа. *Вестник Нижегородского университета им. Н.И. Лобачевского*, 1, 170-180.
- Позолотин, Л. (2001). Регистрация судов и безопасность мореплавания. *Морское обозрение*, 1, 11.
- Постанова про затвердження Положення про порядок охорони суверенних прав України у її виключній (морській) економічній зоні, 1996* (Кабінет Міністрів України).

Офіційний сайт Верховної Ради України. <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/642-96-п>> (2019, жовтень, 22).

Постанова про внесення змін до Морської доктрини України на період до 2035 року, 2018 (Кабінет Міністрів України). *Офіційний вісник України*, 2019, 2, 85, 53.

Постанова про затвердження Морської доктрини України на період до 2035 року, 2009 (Кабінет Міністрів України). *Офіційний вісник України*, 94, 3216.

Рябова, Д.Н. (2009). Пробелы в праве и способы их восполнения. *Становление и развитие научных школ права в государственных университетах России: Материалы Всерос. студ. науч.-практ. конф. (г. Санкт-Петербург, 29-30 апр. 2009 г.)*. СПб: Изд-во С.-Петербурга. ун-та.

Чувакова, А.М. (2016). Пробельность в праве как вид аномалий в праве. *Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку держави та права в умовах євроінтеграції: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 20 трав. 2016 р.)*, 2, 63-65.

Чувакова, Г. (2017). Деякі аспекти аномалій у правовій сфері. *Юридичний вісник*, 2, 5-8.

Яременко, В., Сліпущко, О. (2006). *Новий тлумачний словник української мови*. 1. К.: Вид-во “Аконіт”.

Averochkina, T. (2015). Lawful activity in an exclusive (marine) economic zone of Ukraine: the ways of improvement of legal regulation. *Evropsky politicky a pravni diskurz*, 2, 6, 38-42.

Convention on Conditions for Registration of Ships, 1986 (United Nations). *United Nations Treaty Collection*. <https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtmsg_no=XII-7&chapter=12&clang=_en> (2019, October, 15).

Convention on the High Seas, 1958 (United Nations). *The official website of UN*. <https://treaties.un.org/doc/Treaties/1963/01/19630103%2002-00%20AM/Ch_XXI_01_2_3_4_5p.pdf> (2019, October, 15).

Convention on the Law of the Sea, 1982 (United Nations). *The official website of UN*. <http://www.un.org/depts/los/convention_agreements/texts/unclos/unclos_e.pdf> (2019, October, 15).

Fikri, I. (2007). Flag state control: an overview and its relationship with port state control. *World Maritime University Dissertations*. 170. Overview and full text on World Maritime University official site. https://commons.wmu.se/cgi/viewcontent.cgi?article=1169&context=all_dissertations (2019, October, 22).

International Convention Relating to the Arrest of Sea-Going Ships, 1952 (United Nations). *United Nations Treaty Collection*. <<https://treaties.un.org/pages/showDetails.aspx?objid=08000002801338ba>> (2019, жовтень, 22).

Paris memorandum of understanding on port state control, 1982 (Maritime Authorities of Belgium, Bulgaria, Canada, Croatia, Cyprus, Denmark, Estonia, Finland, France, Germany (Federal Republic of), Greece, Iceland, Ireland, Italy, Latvia, Lithuania, Malta, Netherlands,

Norway, Poland, Portugal, Romania, Russian Federation, Slovenia, Spain, Sweden, United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland). *Official web-site of Paris MoU*. <<https://www.parismou.org/system/files/Paris%20MoU%2C%20including%2041st%20amendment.pdf> (2019, October, 22).

REFERENCES

Averochkina, T. (2015). Lawful activity in an exclusive (marine) economic zone of Ukraine: the ways of improvement of legal regulation. *Evropsky politicky a pravni diskurz*, 2, 6, 38-42.

Chuvakova, A.M. (2016). Probel'nost' v prave kak vid anomalij v prave [Gaps in law as a type of anomalies in law]. *Pravovi ta instytutsiini mekhanizmy zabezpechennia rozvytku derzhavy ta prava v umovakh yevrointehratsii: materialy Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (m. Odesa, 20 trav. 2016 r.)*. [Legal and institutional mechanisms for ensuring the development of a state and law in the context of the European integration: materials Intern. Research Practice Conf. (Odessa, May 20, 2016), 2, 63-65.], 2, 63-65. [in Russian].

Chuvakova, H. (2017). Deiaki aspekty anomalii u pravovii sferi [Some aspects of anomalies in the legal sphere]. *Yurydychnyi visnyk*. [Law Herald], 2, 5-8. [in Ukrainian].

Convention on Conditions for Registration of Ships, 1986 (The United Nations). *United Nations Treaty Collection*. Retrieved from: https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XII-7&chapter=12&clang=_en (2019, October, 15).

Convention on the High Seas, 1958 (The United Nations). *The official website of UN*. Retrieved from: https://treaties.un.org/doc/Treaties/1963/01/19630103%2002-00%20AM/Ch_XXI_01_2_3_4_5p.pdf (2019, October, 15).

Convention on the Law of the Sea, 1982 (The United Nations). *The official website of UN*. Retrieved from: http://www.un.org/depts/los/convention_agreements/texts/unclos/unclos_e.pdf (2019, October, 15).

Fikri, I. (2007). Flag state control: an overview and its relationship with port state control. *The World Maritime University Dissertations*. 170. Overview and full text on World Maritime University official site. Retrieved from: https://commons.wmu.se/cgi/viewcontent.cgi?article=1169&context=all_dissertations (2019, October, 22).

Georgiev, Ju. (2008). O registracii sudov "pod flag" [On the registration of ships "under the flag"]. *Morskie vesti Rossii*. [The Maritime News of Russia], 9-10, 5. [in Russian].

Grejner, R. (2003). Nalog na valovuju vmestimost' i reestry sudov [A gross tonnage tax and the ship's registries]. *Sudohodstvo*. [Shipping], 1-2, 16-17.

Holtsova, O.Ie. (2015). *Netyповi rehuliatory suspilnykh vidnosyn u systemi sotsialno-pravovoho rehuliuвання* [The atypical regulators of social relations in the system of socially-legal regulation]. Kyiv. [in Ukrainian].

International Convention Relating to the Arrest of Sea-Going Ships, 1952 (The United Nations). *The United Nations Treaty Collection*. Retrieved from: <https://treaties.un.org/pages/showDetails.aspx?objid=08000002801338ba> (2019, October, 22).

Kuznetsov, S.O., Averochkina, T.V. (2015). Reiestratsiia suden v alternatyvnykh derzhavnykh reiestrakh: pravovyi analiz [Registration of vessels in the alternative state registers: the legal analysis]. *Mytna sprava*. [The Customs business], 4, 83-91. [in Ukrainian].

Marits, D.O. (2018). Zahalna kharakterystyka yurydychnykh anomalii v informatsiinomu pravovidnoshenni [The general characteristics of legal anomalies in the legal relationship]. *Porivnialno-analitychne pravo*. [The Comparatively-analytical Law], 2, 235-238. [in Ukrainian].

Paris memorandum of understanding on port state control, 1982 (The Maritime Authorities of Belgium, Bulgaria, Canada, Croatia, Cyprus, Denmark, Estonia, Finland, France, Germany (The Federal Republic of), Greece, Iceland, Ireland, Italy, Latvia, Lithuania, Malta, The Netherlands, Norway, Poland, Portugal, Romania, The Russian Federation, Slovenia, Spain, Sweden, The United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland). *Official web-site of Paris MoU*. Retrieved from: <https://www.parismou.org/system/files/Paris%20MoU%2C%20including%2041st%20amendment.pdf> (2019, October, 22).

Petrov, A.V. (2015). Anomalii prava: ponjatie i priroda [Anomalies of law: concept and nature]. *Vestnik Nizhegorodskogo universiteta im. N.I. Lobachevskogo*. [The Bulletin of the Lobachevsky State University of Nizhny Novgorod], 1, 170-180. [in Russian].

Petryshyn, O.V. (2016) (ed.). *Teoriia derzhavy i prava* [The theory of a state and law]. Kharkiv: Pravo. [in Ukrainian].

Postanova pro vnesennia zmin do Morskoj doktryny Ukrainy na period do 2035 roku, 2018 (Kabinet Ministriv Ukrainy) [The Resolution on Amendments to the Maritime Doctrine of Ukraine for the Period up to 2035, 2018 (The Cabinet of Ministers of Ukraine)]. *Ofitsiinyi visnyk Ukrainy*. [The Official Bulletin of Ukraine], 2019, 2, 85, 53. [in Ukrainian].

Postanova pro zatverdzhennia Polozhennia pro poriadok okhorony suverennykh prav Ukrainy u yii vykliuchnii (morskii) ekonomichnii zoni, 1996 (Kabinet Ministriv Ukrainy) [The Resolution on a statement of the Regulation on the Procedure for the Protection of Ukraine's Sovereign Rights in its Exclusive (Marine) Economic Zone, 1996 (The Cabinet of Ministers of Ukraine)]. *Ofitsiinyi sait Verkhovnoi Rady Ukrainy*. [The Official site of the Verkhovna Rada of Ukraine]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/642-96-p> [in Ukrainian]. (2019, October, 22).

Postanova pro zatverdzhennia Morskoj doktryny Ukrainy na period do 2035 roku, 2009 (Kabinet Ministriv Ukrainy) [The Resolution on approval of the Maritime Doctrine of Ukraine for the period up to 2035, 2009 (The Cabinet of Ministers of Ukraine)]. *Ofitsiinyi visnyk Ukrainy*. [The Official Bulletin of Ukraine], 94, 3216. [in Ukrainian].

Pozolotin, L. (2001). Registracija sudov i bezopasnost' moreplavanija [The Registration of ships and safety of navigation]. *Morskoe obozrenie*. [The Sea Review], 1, 11. [in Russian].

Rjabova, D.N. (2009). Probely v prave i sposoby ih vospolnenija [Gaps in law and the ways to fill them]. *Stanovlenie i razvitie nauchnykh shkol prava v gosudarstvennykh universitetah Rossii. Materialy Vseros. stud. nauch.-prakt. konf. (g. Sankt-Peterburg, 29-30 apr. 2009 g.)* [The Formation and the Development of Scientific Law Schools at the State Universities

of Russia: the Materials of All-Russian. Stud. scientifically-practical conf. (St. Petersburg, April 29-30, 2009). SPb: Izd-vo S.-Peterburg. un-ta. [in Russian].

Skakun, O.F. (2008). *Teoriia derzhavy i prava* [The theory of a state and law]. Kharkiv: Konsum. [in Ukrainian].

Yaremenko, V., Slipushko, O. (2006). *Novyi tlumachnyi slovnyk ukrainskoi movy* [The new interpretative dictionary of the Ukrainian language]. 1. Kyiv: Vyd-vo "Akonit". [in Ukrainian].

Zakon pro vykliuchnu (morsku) ekonomichnu zonu Ukrainy, 1995 (Verkhovna Rada Ukrainy) [The Law on the Exclusive (Maritime) Economic Zone of Ukraine, 1995 (The Verkhovna Rada of Ukraine)]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. [The Statements of the Verkhovna Rada of Ukraine], 21, 152. [in Ukrainian].

Zhornyk, I.V. (2015). *Rozviazannia konfliktu kvalifikatsii unifikovanykh norm, shcho rehuliuut pryvatnopravovi vidnosyny u moreplavstvi* [The settlement of the Qualification Conflict of the Uniform Rules Governing Private-law Relations in Shipping]. Odesa. [in Ukrainian].

АНОТАЦІЯ

Чувакова Г. М. Аномалії у морському праві: національний та міжнародний аспекти. – Стаття.

У цій статті на базі розробок сучасної класичної методології здійснено спробу означення сучасної проблематики аномалій у сфері морського права, визначено тенденції їх виникнення та окреслено можливі шляхи подолання. Автор відзначає, що саме негативні аномалії правової сфери потребують особливо пильної уваги. До такого виду аномалій автор відносить аномалії сучасного морського права України, які стали наслідком недосконалості сучасного галузевого законодавства, і негативний ефект яких значно підсилюється в умовах тимчасової окупації Кримського півострову та морських просторів навколо нього, що триває з 2014 року. Вони також притаманні й міжнародно-правовому регулюванню відносин, що пов'язані з мореплаванням, проте вироблені державами на наднаціональному рівні механізми їх подолання на теперішній час значно мінімізують викликані ними негативні наслідки. За результатами здійснення короткого огляду деяких з існуючих аномалій сучасного морського права автор зазначає про їх значну різноманітність та "вихід" за межі національних правових систем. Виникнення таких аномалій, їх тривале існування, а також незацікавленість держав в усуненні їх причин та наслідків обумовлюються на теперішній час економічними та політичними процесами всередині держав. Автором визначено можливі шляхи подолання досліджених аномалій шляхом проведення якісних нормотворчих робіт як на національному, так і на міжнародному рівні, а також підкреслено важливість усвідомлення істинної мети правового регулювання сучасної морської діяльності – забезпечення його безпеки.

Ключові слова: аномалія, аномалія у правовій сфері, вади правового регулювання, морське право, оновлення законодавства.

АННОТАЦИЯ

Чувакова А. М. Аномалии в морском праве: национальный и международный аспекты. – Статья.

В данной статье на базе разработок современной классической методологии предпринята попытка определения современной проблематики аномалий в сфере морского права, определены тенденции их возникновения и намечены возможные пути преодоления. Автор отмечает, что именно отрицательные аномалии правовой сферы требуют особо пристального внимания. К такому виду аномалий автор относит аномалии современного морского права Украины, которые стали следствием несовершенства современного отраслевого законодательства, и отрицательный эффект которых значительно усилился в условиях временной оккупации Крымского полуострова и морских пространств вокруг него, делящейся с 2014 года. Они также присущи и международно-правовому регулированию отношений, связанных с мореплаванием, однако выработанные государствами на наднациональном уровне механизмы их преодоления в настоящее время значительно минимизировали вызываемые ими негативные последствия. По результатам краткого обзора некоторых из существующих аномалий современного морского права автор отмечает их значительное разнообразие и “выход” за пределы национальных правовых систем. Возникновение таких аномалий, их длительное существование, а также незаинтересованность государств в устранении их причин и последствий в настоящее время обусловлены экономическими и политическими процессами внутри государств. Автором определены возможные пути преодоления исследованных аномалий путем проведения качественных нормативных работ как на национальном, так и на международном уровне, а также подчеркнута важность осознания истинной цели правового регулирования современной морской деятельности – обеспечение его безопасности.

Ключевые слова: аномалия, аномалия в правовой сфере, недостатки правового регулирования, морское право, обновление законодательства.

